

[ก่อนปิดเล่ม]

ผศ.ดร.เชิดชัย อุดมพันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาภาษาไทย

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ผ้าขี้ริ้ว

เมื่อถึงเวลาของการทำความสะอาดเช็ดถูผ้าขี้ริ้ว นับว่าเป็นอุปกรณ์สำคัญสำหรับการขจัดความสกปรก และเอะอะที่คนส่วนใหญ่เลือกหยิบมาใช้งานแทบทุกบ้านทุกสถานที่จึงมีผ้าขี้ริ้วไว้อย่างน้อยหนึ่งผืน

เนื่องจากผ้าขี้ริ้วถูกใช้งานสัมผัสกับความสกปรกเป็นหลัก สภาพของผ้าขี้ริ้วจึงมักไม่ปรากฏสีเดิมของผ้าให้เห็นเด่นชัด สีสันทันจึงดูมอซอ บางส่วนก็ซีดจาง บางส่วนก็เปรอะด้วยสีด่างระด่างที่หนักหนอยิ่งจะมีรู รอยฉีกขาด โดยเฉพาะผ้าขี้ริ้วที่ใช้งานในสถานที่สาธารณะทั้งหลาย เช่น วัด โรงเรียน สนามกีฬา ฯลฯ มักจะดูหม่นหมองมอมแมมไปจนถึงน่าขยะแขยงไม่อยากจะสัมผัส สภาพที่ปรากฏของผ้าขี้ริ้วจึงทำให้เราเข้าใจที่มาของชื่อเรียกได้ไม่ยากนัก และไม่แตกต่างกันในภาษาไทยแต่ละถิ่น เช่น ในภาษาใต้ ก็จะเรียกว่า “ผ้าร้าย” ร้าย ในที่นี้ภาษาไทยถิ่นใต้หมายถึง เกา ไม้ตี

นอกจากนี้ แม้ผ้าขี้ริ้วจะเป็นอุปกรณ์ใช้ประจำในงานทำความสะอาด แต่ด้วยสภาพของผ้าจึงมักจะถูกเก็บไว้เป็นที่เป็นที่พ้นจากสายตาที่จะพบเห็นได้ทั่วไป และห่างจากพื้นที่ทำกิจกรรมหลักของบ้านหรือสถานที่นั้นๆ หากมองผ้าขี้ริ้วอย่างมีชีวิต กล่าวได้ว่า ผ้าขี้ริ้วอยู่อย่างถ่อมตนอยู่ในที่ที่ควรอยู่อย่างเจียมๆ ไม่โดดเด่น แสดงตนแต่พร้อมเสนอตัวรับใช้เพื่อขจัดสิ่งที่ไม่ดีที่ไม่ปรารถนาอย่างเอาตัวเองเข้าคุกโดยไม่เลือกผู้ใช้งานที่ทำ ไม่ว่าจะความสกปรกที่ต้องกำจัดจะมากหรือน้อย

น่ารังเกียจชวนที่เห็นเพียงใดก็ตาม ผ้าขี้ริ้วก็ทำให้ความสะอาดเรียบร้อยอันเป็นความอภิรมย์ยินดีประการหนึ่งของผู้คนกลับมาปรากฏได้ทุกครั้ง

หากพิจารณาเช่นนี้ เราก็จะมองเห็นชีวิตในผ้าขี้ริ้ว และอาจช่วยเตือนสติให้เห็นความจริงบางประการว่า บุคคลที่ต่ำต้อยก็สามารถทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น หรือต่อส่วนรวมได้เสมอกันกับบุคคลอื่น และหากเรามองว่าการทำประโยชน์ต่อผู้อื่นคือการทำความดี บุคคลทุกสถานะก็สามารถเข้าถึงความดีได้เสมอกัน ความดีจึงเป็นคุณค่าที่ไม่เลือกปฏิบัติและมีได้จำกัด หรือสงวนสิทธิ์ไว้เป็นของบุคคลสถานะใด ในอีกทางหนึ่ง หากมีทัศนคติต่องานสกปรกว่าต่ำช้า น่าเหยียดหยัน ย่อมทำให้บุคคลบางพวกแบ่งแยกตนเองและถือตนไม่ลดตัวลงมาจัดสะสาง และทัศนคติเช่นนี้มักจะเลยเถิดไปถึงขั้นแบ่งชั้นแบ่งศักดิ์ของเพื่อนมนุษย์จนอาจขัดขวางการประกอบกิจที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นได้ เพราะเห็นว่าเป็นกิจของคนชั้นต่ำไม่พึงเข้าไปเกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เราควรมองให้ละเอียดขึ้นไปว่า หากคนต่ำทำดี คนสูงก็ย่อมได้ประโยชน์ไปด้วย ทัศนคติของการแบ่งชั้นงานแบ่งชั้นคนจึงไม่ควรหลงยึดถือเป็นสาระในการทำความดี เพราะดีหรือชั่วอยู่ที่บุคคลเลือกประกอบกิจให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่นไม่เกี่ยวกับชั้นความต่ำสูงของสถานะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งดำรงอยู่

ผ้าขี้ริ้วจึงเป็นตัวอย่างที่ช่วยให้เข้าใจคำกล่าวที่ว่า “อยู่อย่างต่ำทำตัวอย่างสูง” ได้ และน่าจะดีกว่าอยู่อย่างสูงแล้วทำตัวอย่างต่ำ ดังที่ปรากฏให้เราเห็นมาแล้วตลอดปีที่ผ่านมาจากบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการต่างๆ ทั้งวงการศาสนาและวงการบันเทิง ซึ่งชวนให้เข้าใจหายและผิดหวัง ที่สำคัญเสียงประณามกันต่ำและปัญหาที่เกิดจากการทำตัวต่ำช้าไม่สมสถานะย่อมขัด

สะสางได้ยากกว่าความสกปรกมากนัก 